

AALSMEER

DOOR

J. VAN EMBDEN.

Wanneer men, van Amsterdam uit, den weg naar Aalsmeer volgt, ziet men even voorbij Bovenkerk, één uitgestrekt gebied van glas, met honderden fabrieksschoorsteentjes ertusschen. Dat zijn de bloemenkassen van Aalsmeer, die zich over een vrij smalle strook, kilometers ver, uitstrekken. Dit gebied, waar nauwelijks acht duizend menschen wonen, dat tegenwoordig per jaar voor meer dan zes miljoen gulden aan bloemen en potplanten levert en alle groote steden van Midden- en West-Europa van snijbloemen voorziet, is één der belangrijkste Nederlandsche tuinbouwstreken.

Niet altijd is dat zoo geweest. Aalsmeer ligt in een veengebied, dat oorspronkelijk waarschijnlijk geheel als grasland in gebruik was. Omtrent dien oudsten tijd is overigens weinig bekend. In de dertiende eeuw was er reeds een nederzetting en werd de naam Aalsmeer vermeld.¹⁾

Veeteelt en visscherij, waarvan de producten in de opkomende steden Amsterdam en Haarlem afzet vonden, kwamen er langzamerhand tot ontwikkeling. Juist zulke waterrijke streken als het gebied van Aalsmeer, waar vervoer per schuit kon geschieden, waren toenmaals, door den gebrekkigen toestand der landwegen, voor handelsverkeer bevoorrecht.

De beschikbare grond kromp evenwel steeds in. Om de nabijgelegen steden van brandstof te voorzien vond voortdurend afgraving van het veen plaats; diensgevolge werden de plassen uitgestrekter en het water woeliger, waardoor nog meer land werd afgeslagen. De grond verbrokkelde in verspreid liggende eilandjes en landtongen. Door latere droogmakerijen is dit weer ten deele verdwenen, maar in het z.g. „buitenland” (boezemland) bij Aalsmeer is die oude toestand bewaard gebleven en tot voordeel van de bloementeel benut. „Blink”¹⁾ ziet in deze inkrumping, samen met de geschiktheid

¹⁾ Prof. Dr. H. Blink: Opkomst van Aalsmeer, de Europeesche bloementuin. Tijdschrift voor Economische Geografie 1928 blz. 293.

van den bodem, de oorzaak die tot intensiever bebouwing -- dat is dan tuinbouw -- geleid zou hebben. Waarom, indien dit juist is, het in Aalsmeer wel gebeuren moest en in vele omliggende plaatsen, die overigens in dezelfde physiografische omstandigheden verkeerden niet, is dan nog onverklaard gebleven.

Een aantal natuurlijke oorzaken, zooals ligging, geschiktheid van den bodem waren stellig voorwaarden, die tuinbouw mogelijk maakten en den bloei ervan begunstigten; maar juist de vergelijking met andere evenzeer begunstigde gebieden maakt het onzeker, of we ze als de wezenlijke oorzaak mogen aanwijzen. Die zal eerder in de bevolking zelf gezocht moeten worden; zoo is waarschijnlijk van grooten invloed geweest de kolonisatie van een groep Doopsgezinden, waarover ik nog spreken zal. Hoe het ook zij, uit de 17e eeuw hebben we stellige gegevens, dat men in Aalsmeer reeds vrucht- en laanboomen en sierstruiken kweekte en uitvoerde.

Voor al in de achttiende eeuw nam deze cultuur een hooge vlucht. Het was de tijd, dat men hier te lande de Fransche mode van den tuinaanleg „le Nôtre” navolgde, waarvoor Aalsmeer de planten leverde, omdat met de toenmalige slechte verbindingen het levende materiaal uit dichtbij gelegen streken moest worden aangevoerd.

De Fransche revolutie bracht economischen achteruitgang, die tot in het midden der negentiende eeuw aanhield; voor Aalsmeer beteekende deze tijd eveneens een inzinking. Telkenmale ziet men evenwel herleving komen, die dan samenhang vertoont met de sociale structuur van het tijdperk. Hadden eerst de Fransche zeden hun stempel op het leven gedrukt van den rijken bourgeois, in de negentiende eeuw volgde de eenigszins kleinburgerlijke cultuur van potplanten, terwijl tegenwoordig, met het komen van het groote maar minder koopkrachtige publiek aan de markt, het massaproduct van de snijbloemen overweegt.

Tot het begin der twintigste eeuw voerden de Aalsmeeders hun planten in het voorjaar vooral in Amsterdam aan, waar men heden ten dage nog een klein aantal Aalsmeeders op de bloemmarkt ziet, maar verder ook naar Leiden, Den Haag en zelfs Rotterdam. De belangrijkste planten waren toen violen, fuchsia's en pelargoniums; daarnaast was van veel beteekenis het kweken van groenten, vooral van augurken, aardbeien en boonen waarvoor Aalsmeer vermaard was. Geëxporteerd werden in dien tijd alleen de gemakkelijker over grooten afstand te vervoeren vruchtboomen.

Tot ongeveer 1850 was ook de visscherij nog altijd een belangrijk middel van bestaan gebleven, maar daarin kwam voor Aalsmeer verandering toen het Haarlemmermeer, het belangrijkste vischwater, werd drooggelegd. Velen van de visschers schijnen, na aanvankelijk in de Haarlemmermeer als landarbeider werkzaam te zijn geweest, naar Aalsmeer teruggekeerd te zijn, waar de opkomende tuinbouw

voldoende werkgelegenheid bood. De techniek van de bloemisterij verbeterde. In 1872 kwam in Aalsmeer de eerste verwarmde kas, maar het betrekkelijk kleine afzetgebied en daarin de geringe vraag van koopkrachtigen (de arbeiders kwamen als koopers nog niet aan de markt) belette nog een snelle ontwikkeling, vooral, omdat kas-cultuur een aanmerkelijk duurder product oplevert.

De bloei kwam eerst na 1900, toen men erin slaagde de markt te verruimen. Enkele oudleerlingen der in 1897 opgerichte tuinbouwschool begonnen zich met hulp van een paar buitenstaanders op den export toe te leggen en dit werd met succes bekroond. Daarmee kwam Aalsmeer in de huidige phase zijner ontwikkeling, waarmee we ons verder zullen bezig houden.

Aalsmeer ligt ten Oosten van de Haarlemmermeer aan de Ringvaart; het heeft een centrale kom en is verder in twee richtingen als streekdorp uitgebouwd; aan die beide uitwegen liggen in hoofdzaak de kwekerijen.

In de eerste plaats gaat naar het Zuidwesten de Uiterweg, die door een lange strook gronds tusschen Ringvaart en Westeinder-plas (de Poel) loopt. Dit is het oudste centrum van den tuinbouw waar, vooral tot voor kort vrijwel onvermengd, een oude kolonie van Doopsgezinden gevestigd is. Deze streek is het centrum van de seringenteelt, waarvoor Aalsmeer door de bizondere geschiktheid van zijn bodem een geheel uitzonderlijke plaats inneemt. Hier toch heeft men te doen met het boezemland, waarop ik in den aanvang doelde. Op dit land wordt de bagger uit de aangrenzende Poel gebracht; deze vormt allereerst een betere wortelkluit dan andere grondsoorten, wat bij het jaarlijksche overplanten der seringenstruiken van den vol-len grond in de kas een voordeel beteekent. Maar vooral munten de witte sering, op dezen grond gekweekt, uit door zuiverheid van kleur en vorm, welke eigenschappen aan de bagger (fijn verdeeld laagveen, vermengd met klei) worden toegeschreven; op welke wijze dat geschiedt, is intusschen niet bekend.

Tenslotte wordt als geografisch voordeel van het Westen nog genoemd de aanwezigheid van den Westeinderplas, waarvan de groote wateroppervlakte matigend werkt op de nachtvorst; hiervoor toch zijn zoowel potplanten als op den kouden grond gekweekte sering, zeer gevoelig.

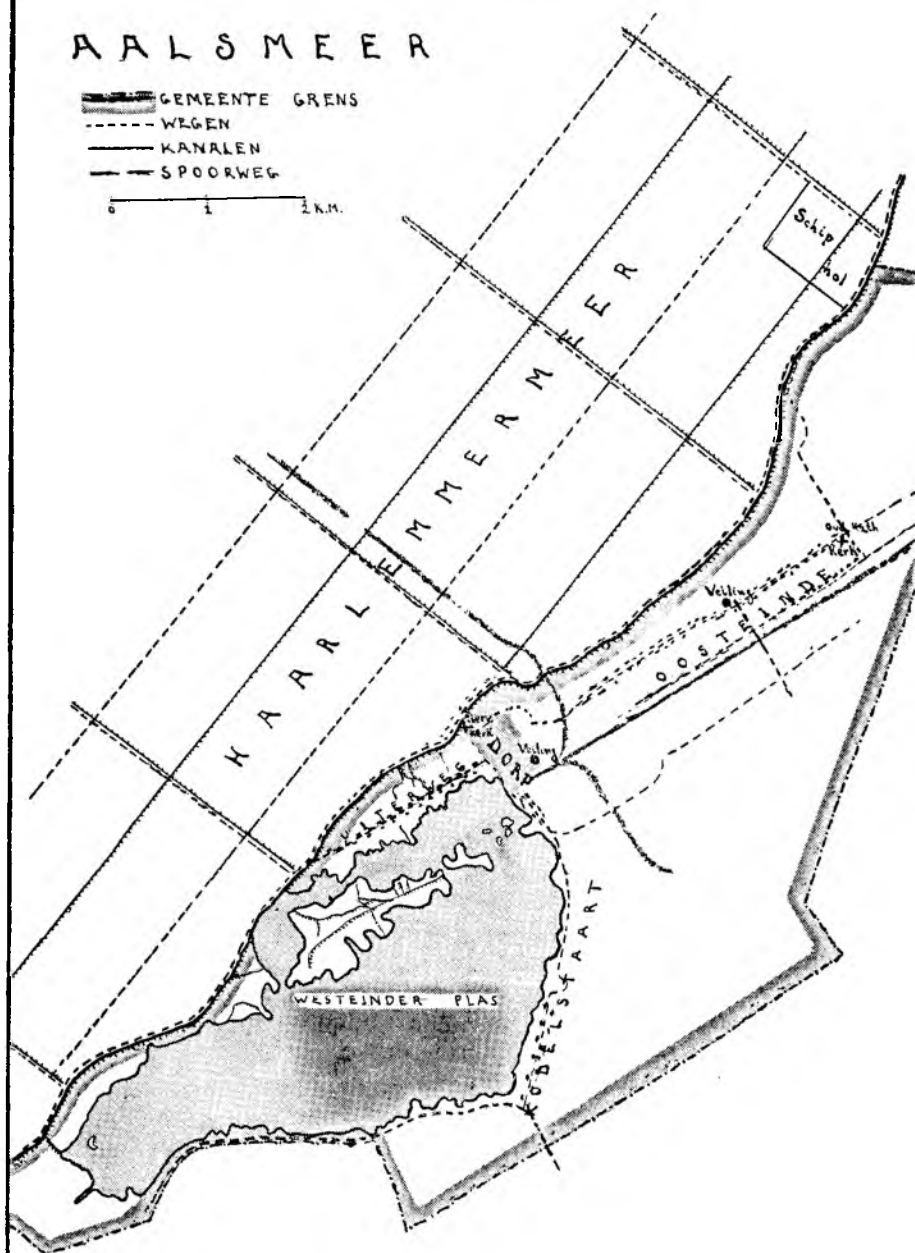
Dit waardevolle maar beperkte stuk boezemland, dat Aalsmeer zijn bevoorrechte positie voor de seringencultuur geeft, is met den groei van den tuinbouw natuurlijk geweldig in waarde gestegen. Tegenwoordig worden prijzen betaald, die per bunder op f 25000.— en meer zouden neerkomen.

Een en ander heeft het merkwaardige bedrijf van het *maken* van land in het leven geroepen; met behulp van drijvende rietelandjes,

AALSMEER

- GEMEENTE GRENS
- WEGEN
- KANALEN
- SPOORWEG

0 1 2 K.M.

zudden en dergelijke wordt nieuw land aangeplempt waarop weer bagger wordt uitgespreid; aldus verkrijgt men een goeden cultuurgrond. Zelfs werd voor eenige jaren een flink opgezet bedrijf begonnen door met Amsterdamsch stadsvuil systematisch grond op grooter schaal te winnen. Het gaf echter ook aanleiding tot tal van ongewenschte toestanden; regelmatig werd in de vuilnis naar brandstof en kostbaarheden gezocht en men had belangrijke schade van massa's ratten, zoodat veel tegenstand werd gewekt. Tenslotte heeft de bewerking, dat de vuilnis typhus-haarden bevatte, een verbod uitgelokt. Dat dit bedrijf toch nog tien Hectaren kostbaren cultuurgrond heeft opgeleverd, beteekent voor Aalsmeer echter een groot voordeel.

Het tweede cultuurgebied van Aalsmeer, het „Oosteinde”, gaat van het dorp uit naar het N.O.; het sluit nu vrijwel aan de kom aan, maar lag vroeger eenigszins geïsoleerd. Dit gebied is vooral het centrum van de rozenkwekerijen.

De rozencultuur heeft zich wat later ontwikkeld dan die der seringen; na den oorlog vooral kwam daarin een sterke uitbreiding: dit geldt trouwens voor alle snijbloemen en hangt samen met de omstandigheid, dat een groot afzetgebied voor gesnoeide sierstruiken verloren ging, toen Amerika voor kluitplanten en hortensia's gesloten werd.

Overziet men de ontwikkeling van de hierboven genoemde gebieden gedurende de laatste 20 jaren, dan blijken dus groote veranderingen te hebben plaats gevonden. Terwijl voor den oorlog de boomkwekerij zeer belangrijk was en ook de groententeelt een groote plaats innam, heeft men zich tegenwoordig vooral op snijbloemen en potplanten toegelegd. Verschillende oorzaken hebben tot die veranderingen geleid.

Allereerst het sluiten van buitenlandsche markten voor boomen en heesters, waarop reeds gewezen werd. Dat daarnaast ook de groenten- en fruitteelt zoo verminderd is, moet mijns inziens grootendeels worden verklaard, doordat men bij deze teelt (hoewel op zichzelf beschouwd in Aalsmeer heel wel mogelijk) zoo sterke concurrentie van elders (Beverwijk, Westland) ondervindt, terwijl dit bij de bloemkwekerij in Aalsmeer in veel minder mate het geval is.

Een andere oorzaak van den opbloei zien we in de groeiende afzetmogelijkheid voor alle kwaliteiten van snijbloemen. De sterk vermeerderde koopkracht van de arbeiders in het zoo dichtbij liggende Amsterdam maakte, dat daar een zeer groote markt ontstond voor bloemen van tweede en derde kwaliteit. Voorts bracht het uitgebreide snelverkeer, vooral per vliegmaschine, de mogelijkheid om voor de duurste kwaliteiten, die natuurlijk relatief maar weinig kopers vinden, een zoo groot gebied te bestrijken, dat ook van deze bloemen groote hoeveelheden regelmatig afzet kunnen vinden op een

uitgestrekte koopkrachtige markt; terwijl de verkoopstechniek (centrale veiling) den verkooper tegenover den koper in een veel sterker positie heeft geplaatst dan vroeger het geval was. De bloemen worden nu immers bij afslag verkocht en buiten de veiling kan men nauwelijks bloemen koopen. De concurrentiestrijd is van de producenten onderling verplaatst naar de koopers. Alle kweekers, groot of klein, deelen in deze gunstige positie ten opzichte van de markt.

De geschetste wijzigingen in den Aalsmeerschen tuinbouw en den groei van het bloemenbedrijf worden in onderstaande cijfers duidelijk aangetoond.

Tuinbouwstatistiek van Aalsmeer ¹⁾ .	1908	1913	1927
Oppervl. in gebruik voor bloemisterij . .	46.30 H.A.	88.80 H.A.	296.25 H.A.
„ „ „ „ boomkwekerij .	110.45 „	116.88 „	30.90 „
„ „ „ „ groenten en fruit	74.61 „	36.12 „	17.60 „
	231.36 H.A.	241.80 H.A.	344.75 H.A.

Op het oogenblik zijn de getallen alweer veranderd, want alleen in 1929 is er voor bloemkwekerij 20 H.A. onder glas bij gekomen; de totale vermeerdering sedert 1927 kwam practisch alleen aan de bloemisterij ten goede.

Het totale oppervlak van 397 H.A. tuingrond in 1929 door de Directie van den Landbouw opgegeven, zal wel ongeveer juist zijn, maar ik moet er toch op wijzen, hoe voorzichtig men deze cijfers overigens gebruiken moet. De staat, aan de Directie v. d. Landbouw door de gemeente Aalsmeer verstrekt, vermeldde als verdeling dezer oppervlakte o.m.: bloemkwekerij 190 H.A. en warmoezerij 110 H.A., terwijl in werkelijkheid het eerstgenoemde cijfer boven de 300 H.A. moet zijn, het tweede hoogstens een derde van het vermelde.

Omtrent den omvang en de beteekenis van de kwekerij in Aalsmeer in verhouding tot die in het geheele land kunnen de volgende cijfers, ontleend aan de volkstelling van 1920, eenig inzicht geven:

	Aalsmeer	Nederland	Op 1000 in Nederland in Aalsmeer
Bevolking	6.294	6.865.000	0.92
Boom- en bloemkwekers	406	3.741	108 53
Oppervlakte	2.478 H.A.	3.260.000 H.A.	0.76
Oppervlakte tuingrond in 1927 . .	364.48 H.A.	105.677 „	3.45

¹⁾ Tuinbouwstelling van den Aalsmeerschen Tuinbouwbond.

De cijfers uit de derde kolom zijn wel zeer merkwaardig; terwijl de Aalsmeersche bevolking nog geen duizendste van die van Nederland uitmaakt, wonen er meer dan het tiende deel van alle boom- en bloemkweekers; terwijl Aalsmeer slechts $\frac{3}{4}$ ‰ van den Nederlandschen bodem beslaat, vindt men er 3.5 ‰ van allen tuingrond; dat is vijf maal het gemiddelde.

Het geheele economische leven in Aalsmeer is krachtig ontwikkeld en goed georganiseerd; de teelt van snijbloemen in den winter, het z.g. forceeren in de kassen is bijna tot fabrieksproductie geworden en wat men op deze wijze heeft weten te bereiken, grenst aan het ongelooftlijke.

Dat men ook naar buiten tegenover de markt sterk staat, is alleen aan een krachtige organisatie te danken. Immers, de teelt geschiedt, zooals gewoonlijk in den tuinbouw, in kleinbedrijf: sering- en gemengde bedrijven van 0.1-2 H.A., rozenkwekerijen van 0.25-4 H.A. Nu eischt, zooals reeds eerder werd gezegd, de groote omvang en hooge waarde van de totale productie een zeer uitgestrekt afzetgebied, terwijl alleen goed georganiseerd snelvervoer de mogelijkheid biedt, een artikel, dat zoo licht vergaat als bloemen, inderdaad zoo ver van huis te verkoopen. Er waren dus krachtige motieven voor al deze, relatief kleine, ondernemers, om samen te werken, teneinde bij den afzet sterker te staan. Het is opmerkelijk, dat die organisatie zoo lang op zich heeft laten wachten, vooral wanneer men ziet, hoe geschikt de Aalsmeersche bevolking zich voor loyale samenwerking toont. Maar terwijl landbouw-coöperaties in Nederland al veel eerder bekend waren, heeft het in Aalsmeer tot 1912 geduurd, eer een verkoopsorganisatie tot stand kwam. Tot dien tijd moest de Aalsmeerder producent de koopers zelf opzoeken, spoedig geneigd zijn licht aan bederf onderhevige waar voor elken prijs te verkoopen. Met het instellen van de centrale veilingen werd dat anders; de koopers moeten tot de producenten komen, wat niet alleen de vraag op een beperkte markt doet stijgen, maar ook het niet te onderschatten voordeel meebrengt, dat den producenten veel kosten en tijd bespaard wordt.

In het Oosteinde vonden in December 1911 de eerste veilingen plaats. De toestand was nog zeer primitief: in het café van Jan Jongkind werden de bloemen op het biljart uitgesteld. Maar snel kwam nu de ontwikkeling; in het dorp werd in 1912 de Coöperatieve Ver. „Centrale Aalsmeersche Veiling” (C.A.V.) opgericht, die krachtig groeide en al spoedig over een eigen gebouw beschikte. Sinds 1915 zijn de aangesloten leden verplicht, al hun bloemen ter veiling te brengen, zoodat men dat jaar als uitgangspunt voor vergelijkbare gegevens kan nemen.

	Omzet C.A.V.	Aantal leden ¹⁾
1915	f 300.000.—	275
1920	f 1368.000.—	406
1925	f 2698.000.—	
1926	f 2619.000.—	441
1927	f 2955.000.—	
1928	f 3665.000.—	515

De totale omzet, samen met dien van de Oosteinder veiling „Bloemenlust”, was ongeveer f 6.200.000.— over 1928; over het afgelopen jaar nog een paar ton meer.

Beide gebouwen zijn modern uitgerust; electrische mijntoestellen en groote expeditie-ruimten stellen in staat groote hoeveelheden bloemen snel te verwerken; vooral de nieuwe veiling in het Oosteinde (in 1930 voltooid) munt in dit opzicht uit.

Koopers voor de beste kwaliteit bloemen, de eerste keus, zijn de exporteurs, die ten deele zelf voorname kweekers zijn, voor de tweede en derde keus hoofdzakelijk de bloemenwinkeliers en straatventers uit Amsterdam. De ontvangsten worden alle door kweekers en exporteurs onderling gecleard via hun rekeningen bij de Coöperatieve Tuinbouwbank.

Wanneer men weet, dat de gemeente op 1 Januari 1930, 8210 inwoners telde en er ongeveer 800 kweekers bij de twee veilingen zijn aangesloten (waarvan echter een klein deel in de Haarlemmermeer is gevestigd) dan kan men gerust zeggen, dat Aalsmeer alleen van de kwekerijen bestaat, direct of indirect. Een aantal Aalsmeersche bedrijven houdt direct verband met den tuinbouw; zoo zijn er een 25-tal timmermansbazen waaronder eenige groote met tot 20 knechts toe, die veel werk in den kassenbouw vinden. Dan de „Coöperatieve Tuinbouw-aankoop Vereeniging”, die ongeveer 100 man personeel heeft; eenige bedrijven, die verwarmingsinstallaties leveren; een groote brandstoffen-handel, e.d. Rekent men bovendien het verzorgende deel van de bevolking (ambtenaren, winkeliers, dokters, enz.) dan ziet men wat de tuinbouw voor Aalsmeer beteekent. Daardoor wordt het ook begrijpelijk, dat de tuinbouw in het geheele sociale leven van Aalsmeer een groote plaats inneemt; we zullen den invloed ervan telkens weer tegenkomen.

Wat de verkeerswegen betreft, valt allereerst op te merken dat in het dorp van oudsher alle verkeer te water plaats vond. Juist dit heeft het karakteristieke uiterlijk van het oudere gedeelte van het dorp bepaald; alle huizen liggen daar op eilanden, door breede bevaarbare slooten omringd. Draaibare bruggetjes verbinden de erven

¹⁾ Gegevens ontleend aan de jaarverslagen van de veilingsvereniging.

met den weg en zijn zoo gemaakt. dat schuitjes ongehinderd kunnen doorvaren. Dit verkeer werd steeds genoemd als een voordeel voor de bloemenkweekers, omdat de bloemen zoo goedkoop, zonder schokken en dus zonder beschadiging, konden vervoerd worden. De groote vraag naar grond heeft intusschen veroorzaakt, dat veel kwekerijen in de polders zijn gekomen, waar men op landvervoer is aangewezen. Zoowel bij het gebruik van auto's als van bakfietsen bleek toen, dat snijbloemen in het algemeen wel tegen deze wijze van vervoer bestand zijn. Daar bovendien het transport nu veel vlugger gaat, neemt het gebruik van schuitjes ook elders relatief af. Vooral de fiets wordt graag gebruikt, omdat vaak maar heel kleine partijtjes bloemen tegelijk ter markt gebracht worden.

Omtrent de verbindingswegen met andere plaatsen vallen ook eenige opmerkingen te maken. Reeds kort na 1860 kreeg Aalsmeer langs de Ringvaart een stoombootverbinding met Amsterdam. Een spoorweg heeft echter veel te lang op zich laten wachten; de Haarlemmermeer-spoorweg, die verbindingen met Haarlem en Amsterdam bracht, kwam eerst in 1913, respectievelijk 1915, tot stand. De economische waarde bleek toen niet zoo groot, als verwacht werd; waarschijnlijk is hij te laat gekomen, in den tijd, toen de auto reeds meer beteekenis had gekregen. Alleen de bloemenkooplui uit Amsterdam hebben veel voordeel van de spoorverbinding, maar als koopers van de mindere kwaliteiten zijn zij voor Aalsmeer niet van de grootste beteekenis.

De bloemen voor export gaan alle per vrachtauto, hetzij naar Amsterdam en dan verder per trein, hetzij naar het vliegveld. Wat het transport per vliegtuig betreft, men heeft hier het merkwaardige geval, dat door volmaakt toevallige omstandigheden Aalsmeer plotseling de gunstigst denkbare ligging voor het snelverkeer heeft gekregen. De veiling „Bloemenlust” ligt n.l. slechts 3 K.M. van Schiphol, dat is minder dan de afstand van Amsterdam tot zijn vliegveld. En daar men per vliegtuig in staat is, verse bloemen naar alle groote Europeesche steden te zenden: Berlijn, Weenen, Boedapest, Parijs, Londen, Hamburg, Kopenhagen, enz. maakte Aalsmeer met zijn kostbaar product reeds spoedig van dat moderne verkeersmiddel gebruik, waarbij nog komt, dat de K.L.M., zelf begeerig naar vrachtgoed, met alle middelen de ontwikkeling daarvan gesteund heeft. In weinige jaren heeft dit vervoer zich ongelooflijk uitgebreid, vooral doordat de Aalsmeersche bloemen door hun goede kwaliteit en duurzaamheid snel nieuwe markten veroverden.

Vervoer per K.L.M.

1923	5.000	K.G.	1927	195.000	K.G.
1924	9.500	„	1928	290.000	„
1925	18.500	„	1929	330.000	„
1926	48.000	„			

Hier heeft men wel een zeer sprekend voorbeeld van een ontwikkeling, die niet aan natuurlijke oorzaken, wat betreft klimaat of bodem, te danken is.

Naast de verkoop-organisatie heeft men in Aalsmeer als tweede gebied, waar coöperatieve samenwerking veel tot stand heeft gebracht: het credietstelsel. Orgaan is de „Coöperatieve Tuinbouwbank”; lid van de Centrale Raiffeisen-Bank te Utrecht. Haar belangrijkheid blijkt o.m. uit de groote omzetten: in 1923 *f* 17.6 miljoen, in 1926 *f* 27 miljoen en in 1929 *f* 52 miljoen.

Het credietwezen zelf voldoet niet aan de normen, die in het algemeen bij de te volgen bankpolitiek moeten gesteld worden.

In de laatste jaren tijdens den grooten bloei heeft men geforceerd uitgebreid. Practisch alle grond en kassen zijn zwaar verhypothekerd, omdat het hier kleine ondernemers betreft, die voor een deel zich zelf van tuinarbeiders hebben opgewerkt en er relatief groote bedragen noodig zijn voor een bedrijf, zoodat de meesten alleen aan kapitaal kunnen komen door het onroerende goed te bezwaren.

Daarbij zijn de lasten hoog; het onderhoud van een kas is duur en de afschrijvingen moeten groot zijn, omdat vooral de verwarmingsinstallatie snel slijt.

Om te laten zien, hoe groot de geïnvesteerde bedragen zijn, moge het volgende voorbeeld dienen:

Een rozenkwekerij van 1 H.A. (gelegen in den polder, waar de grond niet zoo duur is) waarvan 2800 M² onder glas met woning en bloemenshuur, verwarmings-installatie, bemesting en eerste beplanting aangebracht, dus geheel gereed voor exploitatie, komt op *f* 60.000.— à *f* 70.000.—.

Is dus het onroerend goed reeds bezwaard, ook het bedrijfskapitaal op langen termijn moet op crediet verkregen worden en hiervoor dient de Tuinbouwbank. Het zwakke punt nu is, dat de midelen van de bank voor een belangrijk deel uit spaargelden bestaan, verschaft door derden, niet-leden van de bank, en die in het geheel niet bij Aalsmeer betrokken zijn. Deze menschen worden aangelokt door de hooge spaarrente n.l. 4½ %. De bank heeft voor 1¼ miljoen gulden aan spaargelden, die belegd zijn in credieten, die, als alles goed gaat, eerst geleidelijk over langen termijn kunnen worden afgelost. Het gevaar, dat men zal vastloopen, is zeker niet denkbeeldig.

Waar een groot deel der bevolking weer onderling verwant is en elkaar helpt (speciaal borg voor elkaar blijft) heeft de financieele toestand van Aalsmeer veel van een piramide op haar punt. Door de groote energie en eerlijkheid der bevolking heeft dit practisch nog geen moeilijkheden veroorzaakt, maar wel moet hierbij bedacht worden, dat Aalsmeer sinds den oorlog onafgebroken vooruitgegaan is en men voortdurend grootere hoeveelheden bloemen tegen goede prijzen heeft kunnen afzetten. In zoo'n tijd van opgaande conjunctuur

zal men steeds weer zien, hoe ook op niet te stevige financieele basis groote ondernemingen kunnen worden opgebouwd. Eerst in tijden van malaise blijkt of het systeem houdbaar is en juist in Aalsmeer zijn er aanwijzingen, dat tenminste de tijd van groote uitbreiding geëindigd is. In de rozencultuur heerscht er zeker overproductie, vooral doordat Friesland en het Westland ook beginnen te leveren, nu teelt voor concurrentie loonend wordt, doordat in Aalsmeer de kosten door de hooge grondprijzen stijgen.

Naast den tuinbouw komen als zelfstandige middelen van bestaan nog landbouw en veeteelt voor. Behalve de 400 H.A. tuinbouwgrond (tuinbouw in den ruimsten zin van het woord) vindt men volgens de opgaven van de Directie voor den Landbouw in 1929 nog 950 H.A. grasland en 630 H.A. bouwland; van dit laatste dient ongeveer twee derde voor verbouw van graan en suikerbieten. Deze gebieden liggen in de verschillende polders en vooral om Kudelstaart, dat weliswaar administratief onder Aalsmeer valt, maar overigens een apart dorpje is met een geheel zelfstandig karakter in vele opzichten van Aalsmeer verschillend.

Omtrent de herkomst van de bevolking valt weinig met zekerheid te zeggen; naar het dialect schijnt ze beschouwd te moeten worden als één der verst vooruitgeschoven posten van de Westfriezen.

In de 16e eeuw vond evenwel een belangrijke kolonisatie plaats van Doopsgezinden, die naar dezen stillen uithoek in de venen uitweken. Ze droegen hoogst waarschijnlijk krachtig bij tot de ontwikkeling van den tuinbouw: in allen gevalle is het opmerkelijk, dat de oude kweekersfamilies alle tot de Doopsgezinden behooren, die zich bij elkaar langs den Uiterweg vestigden en een vrij afgesloten groep vormden. Bijna steeds trouwde men er onder elkaar, zoodat men nu een zestal veel verbreide familie-namen onder de kweekers in Aalsmeer aantreft. Men onderscheidt bij hen Vlaamsche en Friesche Doopsgezinden; vaste gegevens omtrent de streken, vanwaar ze komen, ontbreken echter. Op Vlaamsche herkomst zouden misschien een aantal donkere typen wijzen, die men onder hen vindt. In het algemeen is het aantal bruinoogigen vrij groot: volgens de opgave van Prof. Bolk ongeveer 25 %.

De Doopsgezinden zijn niet de eenige kolonisten. Let men op de demografische ontwikkeling der laatste tien jaren, dan ziet men, in overeenstemming met den economischen bloei, ook een sterken vooruitgang van de bevolking, die vooral aan het vestigingsoverschot te danken is.

Zoowel de geboorte als de sterfte vertoont sinds 1920 een vrij normaal verloop in vergelijking met de gemeenten in Nederland van 5.000 tot 20.000 inwoners, de groep, waarmee Aalsmeer het beste vergeleken kan worden.

Nemen we den totaal-groei der bevolking van Nederland, van de gemeenten van 5.000 tot 20.000 inwoners en van Aalsmeer, elk jaar in procenten van het vorige uitgedrukt, dan zien we, 31 Dec. 1920, den datum der volkstelling, als uitgangspunt nemend:

Jaarl. toename	Nederland ¹⁾	Gemeenten met 5.000 tot 20.000 inw.	Aalsmeer
1 Januari 1922	1,63 %	0,10 %	1,52 %
1 „ 1923	1,57 %	1,99 %	2,61 %
1 „ 1924	1,78 %	1,75 %	2,21 %
1 „ 1925	1,42 %	1,55 %	3,33 %
1 „ 1926	1,39 %	1,54 %	2,33 %
1 „ 1927	1,49 %	1,57 %	2,84 %
1 „ 1928	1,32 %	0,58 %	3,76 %
1 „ 1929	1,37 %	1,20 %	3,47 %
Gemidd. van 1921—1928 .	1,50 %	1,14 %	2,76 %

Deze buitengewone groei van Aalsmeer komt echter uitsluitend op rekening van de vestiging. Vergelijken wij de gegevens van de laatste bekende vijfjarige periode, van 1924 tot '28 daartoe, dan zien we het volgende:

	Geboorte	Sterfte	Overschot 1924—1928		Overschot 1921—1929	
			Geboorte	Vestiging	Geboorte	Vestiging
Gemeenten met 5000—20000 inw.	25.91 ‰	10.29 ‰	15.62 ‰	— 4.80 ‰	16.30 ‰	— 4.91 ‰
Aalsmeer	24.88 ‰	8.33 ‰	16.45 ‰	+14.75 ‰	15.38 ‰	+12.20 ‰

Zoowel geboorte als sterfte bewegen zich dus in Aalsmeer op een iets lager niveau dan de overeenkomstige cijfers voor de overige gemeenten; het geboorte-excedent wijkt dan ook maar heel weinig af, vooral wanneer men ziet, dat de sterfte abnormaal laag was: over het tijdvak 1921—1929 toch vindt men voor Aalsmeer een sterfte van 9.35 ‰, zoodat bij de kleine getallen, waar het hier om gaat, er klaarblijkelijk in de periode 1924—1928 een toevallige afwijking was. Toch blijft de sterfte steeds opvallend laag, wat verklaard moet worden uit de sterke toevloeiing van menschen in de kracht van hun leven en de betrekkelijk groote welvaart, althans het ontbreken van een groep paupers.

De sterke aanwas der bevolking dateert eerst van een twintig jaar geleden. Daarvóór was de toestand vrijwel als bij de groep der gemeenten onder de 20.000 inwoners in het algemeen.

¹⁾ Deze en verdere gegevens, de bevolking betreffend, ontleend aan de verschillende volkstellingen en de statistiek van den loop der bevolking in Nederland.

Gemidd. jaarl. groei	Nederland	Gemeenten onder 20.000 inwoners	Aalsmeer
1880—1889	1.18 %	—	1.93 %
1890—1899	1.25 %	0.78 %	0.53 %
1900—1909	1.45 %	0.80 %	0.73 %
1910—1919	1.65 %	1.43 %	2.04 %
1920—1929	1.48 %	1.05 %	2.82 %

Er rest nog te bespreken het merkwaardigste verschijnsel: het vestigings-overschot en daarmee samenhangend: het tekort aan vrouwen.

Vergelijkt men in het algemeen geboorte- en sterftcijfers van mannen en vrouwen, dan blijkt steeds, dat er meer jongens dan meisjes geboren worden, maar dat het daardoor ontstane overschot meer dan gecompenseerd wordt door de hoogere sterfte onder de mannen. Het gevolg is, dat er in totaal regelmatig een vrouwenoverschot ontstaat, dat in Nederland weliswaar in den loop der tijden is afgenomen, doch nog altijd aanwezig is.

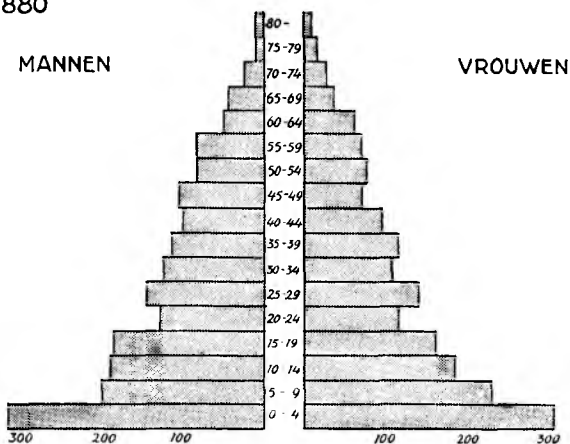
Hoewel geboorte en sterfte-cijfers in Aalsmeer normaal zijn, vinden we daar een mannen-overschot.

Nu is dit een verschijnsel dat men veel op het platteland vindt: oorzaak is dan dat meer vrouwen dan mannen de plaats verlaten en naar de steden trekken, omdat daar de gelegenheid voor vrouwenarbeid zooveel grooter is. Maar het verschijnsel van 't mannenoverschot ziet men ook in kolonisatiegebieden, waar een heel andere oorzaak werkt, n.l. de veel grootere vestiging van, gewoonlijk jonge, mannen. Aalsmeer biedt nu het belangwekkende verschijnsel, dat beide oorzaken er in de laatste vijftig jaar achtereenvolgens gewerkt hebben.

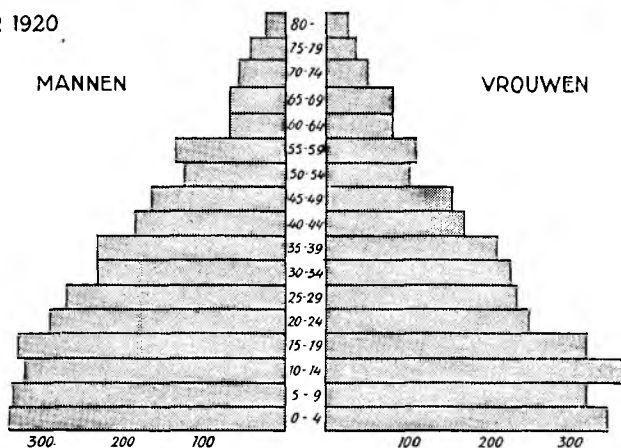
Op 1.000 mannen vond men in de periode van 1880-1930 afwisselend van 907 tot 981 vrouwen, er is dus steeds een mannenoverschot.

De Nederlandsche groep gemeenten met minder dan 20.000 inwoners vertoont regelmatig een negatief vestigings-overschot; er vloeit vooral van de vrouwelijke bevolking af naar de groote steden. In de periode van 1880 tot 1910, dat is vóór de groote economische ontwikkeling, vond men in Aalsmeer dezen zelfden toestand. Het was toen zoo — en dit is nog steeds het geval — dat de vrouwen in den tuinbouw niet meewerkten, zoodat voor haar, meer nog dan voor de mannen, de woonplaats een afstootende werking uitoefende, terwijl het nabije Amsterdam ze gemakkelijk opnam. Zoo ziet men van 1880 tot 1900 regelmatig meer menschen de gemeente verlaten, dan er zich vestigen. Splitst men de Aalsmeersche emigranten naar het geslacht dan blijken het overwegend vrouwen geweest te zijn. Doch na 1910 verandert de volksbeweging. Van 1910-1930 beleeft Aalsmeer de op-

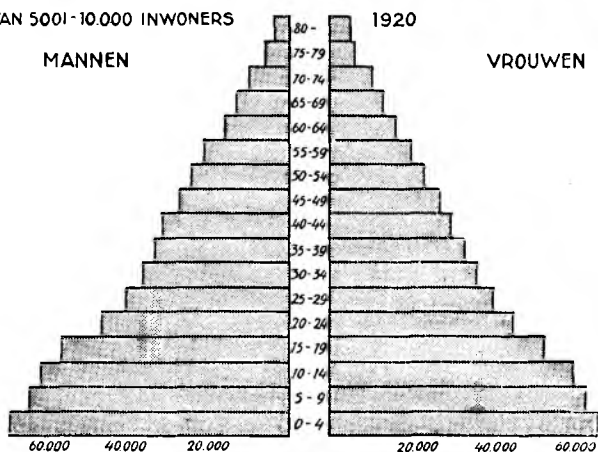
AALSMEER 1880

AALSMEER 1920

GEMEENTEN VAN 5001-10.000 INWONERS

gaande conjunctuur; het vestigingsoverschot wordt in overeenstemming hiermede van negatief positief, ditmaal echter door een meerderheid van mannen, die in den zich sterk uitbreidenden tuinbouw werk vinden.

Het resultaat is in beide gevallen hetzelfde, n.l. de zich handhavende meerderheid van mannen.

	Geboorte-overschot		Vestigings-overschot	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
1880—1889	392	410	+ 27	— 69
1890—1899	361	418	—249	—260
1900—1909	367	419	—202	—194
1910—1919	393	370	+178	+146
1920—1929	551	546	+509	+382

De jaren van 1900 tot 1909 kan men beschouwen als een overgangstijd. Dat het vestigingsoverschot in de jaren 1910 tot 1919 niet veel grooter was, is aan den oorlogstijd te wijten. In de jaren 1915—1919 bedroeg het overschot voor mannen slechts +9, voor vrouwen +8.

Ook de leeftijdsopbouw wordt natuurlijk sterk beïnvloed door de migratie.

Gaan we de geslachtsverhouding na voor de verschillende leeftijdsgroepen, dan zien we het volgende:

	Aantal vrouwen op 1000 mannen in:			
	Aalsmeer in 1880	Aalsmeer in 1920	Gemeenten van 5001— 10000 inw. in 1920	Nederland in 1920
0— 9 jaar	1049	979	967	968
10—15 „	1031	1131	981	977
16—18 „	805	950	944	978
19—20 „	623	991	934	994
21—24 „	1056	813	966	1014
25—29 „	959	867	1006	1032
30—39 „	921	944	1000	1036
40—49 „	806	931	989	1039
50—64 „	945	894	986	1040
65— „	953	985	1032	1136
Gemiddeld	944	958	980	1013

Deze opbouw vertoont zeer sterk de verschuiving in den leeftijd tusschen 16 en 30 jaar ontstaan, terwijl in de hogere leeftijden weer eenigszins herstel komt door de grootere sterfte onder de mannen.

De leeftijdsstructuur van Aalsmeer in 1880 en van de gemeenten van 5.001-10.000 inwoners in 1920 eenerzijds en Aalsmeer in 1920

anderzijds verschilt echter verder principieel. Dit blijkt als men de bevolkingspiramiden vergelijkt.

Terwijl bij de eerstgenoemde de leeftijdsgroepen tusschen 20 en 30 jaar betrekkelijk zwak bezet zijn, vertoont het huidige Aalsmeer in zijn leeftijdsopbouw een verrassende overeenkomst met de groote stad. De basis is sterk versmald; vergelijkt men toch de twee piramiden van Aalsmeer, die op dezelfde schaal zijn geteekend, dan blijkt bij een totale bevolkingstoename in 40 jaar met bijna 70 %, de groep van 0-4 jaar slechts 10 % groter geworden te zijn.

Door de belangrijke vestiging van jonge menschen krijgt het geheel verder al vrij sterk den klokvorm.

Een onderzoek naar de godsdienstige gezindheid van de Aalsmeersche bevolking geeft enkele merkwaardige uitkomsten.

Al zijn tegenwoordig de afscheidingen wel wat vervaagd, toch kan men nog zeggen, dat elke buurt zijn eigen godsdienst heeft. Kudelstaart is geheel Roomsch-Katholiek, maar zooals eerder gezegd werd, valt deze buurt eigenlijk buiten het dorp Aalsmeer. Het is een zelfstandige gemeente geweest, die in 1812 met Aalsmeer werd verenigd, maar ook nu nog met een geïsoleerde kom en een eigen kerkje afzijdig van de rest der gemeente ligt.

Het eigenlijke dorp Aalsmeer is in meerderheid Nederduitsch-Hervormd, voor de rest Gereformeerd, evenals het Oosteinde. In laatstgenoemde buurt leefde oorspronkelijk een vrij groote Oud-Katholieke gemeente, waarvan de leden zich meest met veeteelt bezig hielden. Eerst toen in dit gedeelte van Aalsmeer ook kweekerijen kwamen en het daardoor in de kolonisatie betrokken werd, namen de andere genoemde godsdiensten door deze vestiging sterk in aantal toe.

Tenslotte de Uiterweg. Deze wordt nog heden ten dage bijna uitsluitend door Doopsgezinden bewoond. Een opmerkelijke volksgroep: men vindt daaronder de oudste en voornaamste kweekersfamilies. Evenals elders hebben ook hier de Doopsgezinden een belangrijke rol vervuld als het dynamische, ondernemende element, dat het aandurfde nieuwe wegen in te slaan, bizonder passende in de hedendaagsche sociaal-economische structuur en dat hier den grooten stoot gaf tot de ontwikkeling van den tuinbouw. Matigheid en spaarzaamheid worden door hen als deugden beoefend; eigenschappen die hen zeer geschikt maken voor de ondernemersfunctie. Voegt men hierbij de groote onderlinge loyaliteit, eerlijkheid in zaken en verdraagzaamheid jegens anderen, dan heeft men een groep aangeduid, die door die eigenschappen als het ware aangewezen was om de kern te vormen, waaromheen zich een bloeiende gemeente kon ontwikkelen.

De religieuze verdraagzaamheid, zoo kenmerkend voor de Doopsgezinden, heeft haar stempel gedrukt op heel het religieuze leven van

Aalsmeer. Wel is men tamelijk kerksch, zoodat niet-kerkelijke huwelijken weinig voorkomen, hetgeen trouwens buiten de groote steden in den regel het geval is. Maar de verdraagzaamheid is groot. Er vindt meermalen vriendschappelijke samenwerking plaats tusschen de verschillende gezindten: bij een bloemententoonstelling b.v. vond men allen dadelijk bereid om deze op Zondag te sluiten, hoewel dit geldelijk nadeel veroorzaakte, teneinde de Gereformeerden in de gelegenheid te stellen mee te doen.

In de getalsverhouding der verschillende groepen is nog al eenige wijziging gekomen. De Oud-Katholieken sterven langzamerhand uit, de Hervormden en Doopsgezinden handhaven zich of nemen iets in aantal toe, maar blijven relatief achter. De toename komt, waarschijnlijk door vestiging, vooral aan de Gereformeerden ten goede en aan het snel stijgend aantal personen zonder godsdienst.

In de jaren na 1920 schijnen ook de Roomsch-Katholieken belangrijk in aantal toegenomen te zijn.

	1879	1889	1899	1909	1920	1879	1889	1899	1909	1920
Nederd.-Herv. .	1853	2080	2100	2158	2597	49.9 %	45.3 %	44.4 %	42.3 %	41.3 %
Doopsgezind . .	990	1223	1275	1386	1344	26.6	26.7	27.0	27.3	21.3
Gereformeerd .	—	171	251	256	429	—	3.7	5.3	5.0	6.8
R.-Katholiek .	680	831	886	854	1181	18.3	18.1	18.7	16.9	18.7
Oud-Katholiek	103	135	119	92	80	2.8	3.0	2.5	1.8	1.3
Godsdienstloos .	—	—	87	190	546	—	—	1.8	3.8	8.7
Overige	89	146	9	146	116	2.4	3.2	0.3	2.9	1.9
Totaal .	3715	4586	4727	5082	6294	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—

Het politieke leven is niet zeer krachtig en de belangstelling in de politiek gering. De raad is in meerderheid links (5 Vrijzinnigen en 2 Sociaal-Democraten tegenover 2 Roomsch-Katholieken, 2 Anti-Revolutionnair en 2 Christelijk-Historischen), maar ook hier zijn, overeenkomstig den aard van het politieke leven, de partijtengstellingen niet scherp. In den laatsten tijd is er eenige communistische agitatie te bemerken, maar veel aanhang vindt ze niet; trouwens, de maatschappelijke verhoudingen, met haar op grondbezit steunende welvaart en het uitzicht van den arbeider op sozialen vooruitgang, leenen zich er niet toe.

De sociale verhoudingen der verschillende groepen onderling toonen heel sterk, hoe weinig Aalsmeer nog den invloed van de groote stad heeft ondergaan. Van iets dat op klassenstrijd lijkt, is geen sprake. De kleine kweekers, die maar met enkele knechts werken, gaan heel kameraadschappelijk met hun ondergeschikten om. Uiterlijk is er zelfs van ondergeschiktheid geen sprake en mocht het noodig

zijn, dan krijgt de baas voor één of andere karwei even goed de orders van zijn knecht als omgekeerd.

Doordat de tuinknechts heel vaak zelf een lapje grond hebben, is hun sociale positie ook anders dan die van den proletariër. Het ideaal voor hen is veelal, om zich op te werken tot zelfstandig kweeker. De coöperatieve organisaties, waarbij allen, onverschillig de grootte van het bedrijf, dezelfde voordeelen genieten en even gunstig tegenover de afnemers komen te staan, vergemakkelijken de mogelijkheid tot bereiking van dat ideaal.

Waar allen dus kans hebben, eenmaal als ondernemer op te treden, hoort men weinig van conflicten tusschen werknemer en werkgever.

Ook de uitvoering van de Landarbeiderswet heeft het hare bijgedragen tot het handhaven van den socialen vrede. Deze wet toch stelt de arbeiders in de gelegenheid met zeer lage aflossingen een huisje met een stuk grond in eigendom te krijgen. In Aalsmeer kan men voor het toegestane bedrag — f 3.000.— voor het huis en f 1.000.— voor den grond — door de hooge grondprijzen weliswaar slechts een zeer klein terrein krijgen, waarvan de grootte tusschen 1200 en 1600 M² wisselt, maar omdat in de bloemkweekerij zoo'n stuk grond al een gezinsinkomen kan opleveren, leidt dit er toe, dat degenen die er gebruik van maken — tot nu toe een veertigtal — dikwijls met succes trachten op deze wijze zelfstandig te worden. Dit lag weliswaar niet in de bedoeling van de wet, maar de aard van het tuinbouwbedrijf werkt het in de hand en versterkt nog de neiging om zelfstandig te willen worden. Daarom is de Aalsmeersche landarbeider er fel op om zoo'n huisje met grond te bemachtigen, want de aflossing, drie jaar f 3.— per week en daarna gedurende 27 jaar f 4.—, komt met onderhoudskosten erbij niet hooger dan de huur van een arbeiderswoning alleen, in Aalsmeer. Wie zoo gelukkig is, zulk een perceel te bemachtigen, blijft gewoonlijk aanvankelijk nog bij een kweeker werken om 's avonds op eigen grond te arbeiden; wanneer de kinderen groter worden, helpen die ook overdag. Slechts zelden gebeurt het, dat ook de vrouw medewerkt; vrouwenarbeid op het land is in Aalsmeer vrijwel onbekend; ongetwijfeld ook omdat de voorziening in arbeidskrachten weinig moeite kost. Behalve plaatselijke arbeiders komen ook velen uit de omliggende dorpen hier werken. Verder kunnen kleine kweekers het vaak met heel weinig vreemde hulp stellen, vooral wanneer de zoons in het bedrijf komen, zooals dit in het siringenbedrijf regel is. In sommige opzichten heeft zulks minder goede gevolgen. Regel is n.l. dat de zoons bij vader in de zaak arbeiden; dit gaat soms nog wel een generatie verder. Het hoofd der familie is dan nog altijd eigenaar bij wien kinderen en kleinkinderen in loondienst zijn. Omzetting in een N.V., wat tegenwoordig veelvuldig voorkomt, verandert in dezen toestand niets. Zoolang de oude

bedrijfsleider leeft, is deze regeling voor de kweekerij vrij voordeelig; onderling verdeelen de bloedverwanten vaak het werk en specialiseren zich. Doch op deze wijze werken de zoons soms jarenlang in de zaak, hebben haar misschien belangrijk in waarde doen stijgen, zonder daar naar verhouding voordeel van te hebben getrokken. Komt echter eenmaal de vader te overlijden, dan vindt boedelscheiding plaats en moeten de dochters worden uitgekocht.

Al is het natuurlijk heel moeilijk om iets over het karakter eener volksgroep te zeggen, omdat men algemeene regels geeft, waarbij steeds op vele uitzonderingen kan worden gewezen, toch kan naar mijn meening geen onderzoeker zich er aan onttrekken om, indien hij een of andere gemeenschap bestudeert, misschien bijna ondanks zich zelf een oordeel over het karakter van die groep te formuleeren, al blijft de karakteristiek zeer subjectief en dus ook aanvechtbaar.

De Aalsmeersche bevolking toont in het algemeen veel zin voor realiteiten en is daardoor ontvankelijk voor nieuwe denkbeelden. Energie bezit ze genoeg, er wordt zeker in Aalsmeer zeer hard gewerkt. Samen met de groote energie gaat een zekere speculatieve geest om zoo snel mogelijk uit te breiden en van de hooge bloemenprijzen te profiteeren. Op de gevaren, die dit kan meebrengen, wees ik al bij de bespreking van den financiëelen toestand.

Het valt moeilijk te zeggen of dit eigenschappen zijn van de bevolking als kolonisten beschouwd. Eenige verschijnselen wijzen daar wel op. Zoo viel, historisch gezien, de ontwikkeling van den tuinbouw samen met de vestiging van de Doopsgezinden. In den tegenwoordigen tijd hebben we zeker met een wisselwerking te doen; eenerzijds hebben de groote uitbreidingen veel menschen aangetrokken, anderzijds oefent deze nieuwe groep haar invloed uit op den geest van het geheel en stimuleert tot verdere krachtsontplooiing en nieuwe ondernemingen. Zoo zijn bijvoorbeeld in de laatste jaren geslaagde proeven genomen met een geheel nieuwe cultuur, namelijk orchideeën, door de gebroeders Barendsen, kweekers, die van elders naar Aalsmeer zijn gekomen.

De bevolking is eerlijk en de verhouding der kweekers onderling is goed te noemen. Men is openhartig jegens elkaar; van een angstvallig waken, dat men elkaar bij de concurrentie geen vlieg zal afvangen, is geen sprake. Gevallen van oneerlijkheid in zaken of faillissement komen practisch niet voor.

Als geheel is de saamhoorigheid van de bevolking vrij groot; men trekt tegenover buitenstaanders één lijn. Als uitvloeisel hiervan bestaat een zekere rivaliteit met de verschillende buitenwijken. Het is nog niet zoo lang geleden, dat men 's Zondags uit het dorp naar Kudelstaart ging om te vechten, en dat, wanneer een jongen uit het Oosteinde vrijde met een meisje uit het dorp of omgekeerd, de vrijer

zeker een keer door een troep van de tegenpartij werd opgewacht en in de sloot werd geworpen. Maar, zooals al gezegd werd, in Aalsmeer zelf werkt men krachtig samen, waarbij men gaarne de leiding van enkelen aanvaardt. Het Oosteinde bijvoorbeeld heeft een dergelijken leider, die daar een haast patriarchaal gezag heeft, een man, met een scherp oordeel en een ruimen blik, die bovendien de kunst verstaat, de uitvoering van plannen aan anderen over te laten, wanneer hij zich zelf niet deskundig weet. Zoo komen in het Oosteinde de belangrijke dingen tot stand, tot voordeel van allen.

Wanneer men het sterk ontwikkelde economische leven ziet, het gerationaliseerde kasbedrijf en de groote organisatie, dan valt het op, hoe daarnaast het cultureele leven is achter gebleven.

De aantrekkingskracht van het geestelijk leven van Amsterdam, dat toch zoo dichtbij ligt, is maar heel gering. Naar concerten of schouwburgen gaat men practisch niet, ofschoon de verbindingen het wel mogelijk maken, en velen er een auto op na houden.

De oudere generatie geheel, maar ook de jongere nog vrij sterk, heeft alleen voor het werk belangstelling. Men voelt zich thuis op het land en is in de eerste plaats arbeider. Wel hebben de kwekers langzamerhand de noodzaak gevoeld, zich met het oog op hun bedrijf van toestanden elders op de hoogte te stellen; ook heeft een aantal wel in het buitenland gereisd, maar dit geldt toch slechts een minderheid.

De groote meerderheid der Aalsmeeders krijgt geen onderwijs meer na de lagere school. Er is wel voor voortgezet onderwijs een U.L.O.-school en enkelen ontvangen natuurlijk in Amsterdam of Haarlem een middelbare opleiding om daarna eventueel te gaan studeren, maar dat aantal is uiterst gering. Zelfs het gebruik, dat Aalsmeer van zijn Tuinbouwschool maakt, is niet in overeenstemming met wat men zou mogen verwachten, hetgeen door sommigen daaraan geweten wordt, dat de stof niet zou aansluiten bij het op de lagere school geleerde. Van de vijftien nieuwe leerlingen, die deze vakschool jaarlijks ontvangt, komt ongeveer 30 % uit Aalsmeer zelf. Een andere oorzaak van dat geringe bezoek is stellig, dat men algemeen weinig waarde hecht aan zulk een schoolsche opleiding; de kinderen komen bij vader in het bedrijf en leeren het dan wel door de praktijk. Een aantal avondcursussen, vooral voor handelscorrespondentie worden wel wat drukker bezocht, maar ook daarvan mag men de beteekenis niet overschatten.

Het vereenigingsleven is flink ontwikkeld, in overeenstemming met den zin voor organisatie, die de Aalsmeersche bevolking in het algemeen kenmerkt. In totaal zijn er stellig een vijftigtal vereenigingen, waaronder een groot aantal voor maatschappelijk werk, zooals ziekenverpleging, bestrijding van t.b.c. en dergelijke. Zij zijn ten deele kerkelijk georiënteerd, ten deele neutraal. Voorts bestaan er

gezelligheidsverenigingen, waaronder vier muziekcorpsen, hetgeen in een gemeente van 8000 zielen een opmerkelijke prestatie is, wat althans het volume betreft. Verder is er een Rederijderskamer, die goed werk schijnt gedaan te hebben, maar langzamerhand achteruit gaat. De plaatselijke pers omvat niet minder dan vier bladen; ze tiert dus even welig als de muziek en de radio natuurlijk.

Overzien we nog eens de maatschappelijke toestanden, dan blijken de tegenstellingen over het geheel in Aalsmeer klein. Een groep paupers, zooals men in de stad kent, ontbreekt. Sociale misstanden, als bedelarij en drankmisbruik treft men er zeer weinig aan, mede als gevolg van de omstandigheid, dat de woningtoestanden behoorlijk zijn. Er wordt veel bijgebouwd, als naar gewoonte in Aalsmeer, georganiseerd. Men heeft twee woningbouwverenigingen, die in het voorjaar van 1930, 58 woningen in aanbouw hadden.

Werkelijken rijkdom treft men ook maar weinig aan. De groote kweekers kan men zeker welgesteld noemen, maar hun levenswijze is tamelijk eenvoudig. Buiten wat in eigen bedrijf is vastgelegd, heeft men in den regel weinig of geen vermogen; zij, die belangrijke uitbreidingen uit eigen middelen kunnen bekostigen, zijn zeldzaam.

Alles met alles vertoont Aalsmeer op het oogenblik het beeld van economischen bloei en een gezonde maatschappelijke structuur. Zeker vallen zwakke plekken aan te wijzen, maar zij, die als de leiders gelden, zijn zich daarvan welbewust, zoodat men mag verwachten, dat men te dien opzichte waakzaam is. Dat een cultuur, die zoo afhankelijk is van de algemeene conjunctuur en van de mode, groote risico's met zich brengt, spreekt wel vanzelf. Dat Aalsmeer zich ondanks deze gevaren gedurende de laatste 20 jaar dikwijls onder de moeilijkste omstandigheden gestadig heeft kunnen uitbreiden en zich aan nieuwe eischen heeft weten aan te passen, mag voor de toekomst het beste doen verwachten.